

Klaas' Commentaar

HET TIJDSCHRIFT VAN NICOLAAS, DE VERENIGING VOOR POLITIEKE EN SOCIALE KUNST

III - 1

Verschijnt minstens tweemaandelijks
Leuven X - Jaargang 3, nr 1 - 24-2-1995

De officiële waarheid

Het is bekend dat de linkse linguïst Noam Chomsky een tegenstander is van het verbod op revisionistische propaganda (waarbij het bestaan van de nazi-uitroeingstechnieken in meer of mindere mate wordt ontkend). Onze kamerleden denken daar anders over. De nieuwe wet bestraft met maximaal een jaar gevangenisstraf en een boete van 1 miljoen frank diegene "die de genocide die tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Duitse nationaal-socialistische regime is gepleegd, ontkent, op een beledigende wijze vergoelijkt, poogt te rechtvaardigen of goedkeurt."

Met deze wet heeft het parlement volgens mij een buitengewoon gevaarlijke stap gezet. Het verbaast mij ook dat aan de kwestie in de pers zo weinig aandacht wordt besteed. Ik kan geen principiële (maar misschien wel praktische) bezwaren hebben tegen een wet die het tergend en beledigend ontkennen van vaststaande misdaden beteugelt; waarbij het aan de appreciatie van de rechter wordt overgelaten of de misdaad inderdaad vaststaat.

Maar de selectie van een enkele genocide, een enkele massamoord is zonder meer revolterend. De wet poneert zonder meer dat de genocide tegenover de joodse gemeenschap tijdens de Tweede Wereldoorlog een uitzonderingspositie inneemt ten opzichte van andere, soortgelijke misdaden, zoals bijvoorbeeld de massamoorden door de Rode Khmers of de genocide van de Armeniërs door de Turken. De wet is daardoor zelf een belediging ten opzichte van diegenen die rechtstreeks met de andere, in bepaalde gevallen meer recente misdaden te maken hebben (gehad). Door over genocide te spreken, maakt men zelfs reeds een selectie tussen de verschillende soorten misdaden van de nazi's; want die poogden niet alleen de joden, maar ook de zigeuners, de homoseksuelen en de communisten uit te roeien.

De eigenlijke betekenis van de nieuwe wet is dan ook niet dat ze het revisionisme beteugelt. De eigenlijke betekenis is dat de politieke overheid haar greep op het denken van de

individuen poogt te versterken, en daarvoor de sympathieke invalspoor van het anti-nazisme kiest (want er is toch wel niemand die de nazi's gaat verdedigen zeker). Eén partij heeft dit alvast begrepen: het Vlaams Blok stemt voor.

Jos Verbulst

Raad van State ontnemt zichzelf de eigen rechten

Op 10 januari jl. verwierp de afdeling administratie van de Raad van State het verzoekschrift tot schorsing van de tenuitvoerlegging van het besluit tot bepaling van de eindtermen voor het basisonderwijs. Dit gebeurde op basis van het feit dat dit besluit slechts uitvoerbaar is na de goedkeuring in de Vlaamse Raad (die nog niet gegeven werd). Als gevolg hiervan kunnen volgens de Raad van State de verzoekende partijen - enkele individuele burgers, de vzw Vrije Ruimte en de vzw OTO - nog geen nadeel, laat staan een moeilijk te herstellen ernstig nadeel geleden hebben. En dat is precies de voorwaarde waaraan voldaan moet zijn om de schorsing van een besluit te bekomen.

Zuiver juridisch gezien kan dit arrest van de Raad van State als correct worden gezien. Op politiek vlak zijn hierbij nochtans een aantal kanttekeningen te maken. Een eerste merkwaardig feit met betrekking tot het besluit tot bepaling van de eindtermen is het volgende. Normaal moet een besluit ter uitvoering van een wet of een decreet voor advies naar de afdeling wetgeving van de Raad van State worden gezonden. Na dit advies, dat niet bindend is, wordt het besluit bekendgemaakt, d.i. gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Bij het besluit inzake de eindtermen doet zich echter de eigenaardigheid voor dat het besluit nog moet worden goedgekeurd door de Vlaamse Raad. Het besluit werd echter reeds vóór deze goedkeuring gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. En de regel zegt dat men bij de Raad van State slechts gedurende een termijn van zestig dagen na publicatie

in het Belgisch Staatsblad een annulatieverzoek (schorsing en/of vernietiging) kan indienen tegen een bepaald besluit. De Raad van State moet dan o.a. oordelen of er een juridische grondslag is voor het optreden van de overheid.

Om de schorsing van een besluit te verkrijgen, moet men kunnen aantonen dat men een onherstelbare schade lijdt door het aangevochten besluit. Om dit te kunnen aantonen, moet het betreffende besluit echter reeds in werking zijn getreden. In het geval van het besluit tot bepaling van de eindtermen is het echter zo dat dit besluit bepaalt dat het slechts uitwerking zal hebben vanaf het schooljaar 1996-97. Maar op dat moment is natuurlijk de periode van zestig dagen die men heeft voor het indienen van een annulatieberoep, reeds lang verstreken ...

Hieruit kan dan ook enkel worden besloten dat in deze situatie niet meer over behoorlijk overheidshandelen kan worden gesproken. Indien een regering in zijn besluiten een clause kan inbouwen waardoor elk verweer van eventueel benadeelde personen onmogelijk wordt gemaakt, en zo een juridische toetsing van haar wetten en besluiten kan ontwijken, moeten we daaruit besluiten dat we niet meer met een democratische, maar wel met een dictatoriale regering te doen hebben.

Daarom wordt het m.i. hoog tijd dat de Raad van State, alsook het Arbitragehof, hun bevoegdheden ruimer gaan interpreteren, juist opdat de rechtelijke toetsing van de wetten en besluiten van de uitvoerende macht mogelijk zou blijven. Meteen zou aan de regering duidelijk worden gemaakt dat de inwoners van België (i.c. Vlaanderen) niet gediend zijn met een verdoken dictatuur waar aan hun rechten en vrijheden wordt geraakt zonder dat zij hiertegen een verweermiddel hebben.

Veerle Van Dyck

nvdr: Het verzoekschrift van o.a. De Vrije Ruimte tot schorsing van het bovengenoemde besluit is dus afgewezen. Er werd door de verzoekende partijen echter ook een verzoekschrift ingediend tot vernietiging van het eindtermenbesluit. In tegenstelling tot een verzoek tot schorsing, is de Raad van State echter niet verplicht een verzoek tot vernietiging binnen een bepaalde termijn te behandelen. Het blijft dus afwachten wanneer de Raad van State het verzoekschrift tot vernietiging zal behandelen en welke uitspraak bij dan zal doen.

Dieren hebben geen rechten, maar de mens is geroepen tot medelijden

De laatste weken is de dierenrechtenorganisatie GAIA meermaals in de belangstelling geweest. De tweede uitzending van het nieuwbakken Ivan Heylen-programma was gewijd aan hun thematiek en hun protest tegen de schapentransporten in Nieuwpoort kreeg uitgebreid aandacht in de media. In De Morgen van 11 januari jl. verscheen een paginagroot interview met de filosoof van de 'Animal Liberation', Peter Singer.

GAIA is een kleine groep, maar maakt deel uit van een grotere, internationale beweging. Bekend is het zogenaamde 'Grote Apen Project' (zie hiervoor ook het boek 'The Great Ape Project: Equality beyond Humanity van Paola Cavaliere & Peter Singer, ed.). Dit project, dat op heel wat academische steun in de VS kan rekenen, beoogt de algemene aanvaarding van een 'Declaration on the Great Apes' die een uitbreiding is van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens tot de chimpansees, bonobo's, gorilla's en orang-oetans. Het project wil "aantonen dat er sommige wezens zijn die in zoverre met ons verbonden zijn dat we hen eigenlijk al direct in onze ethische gemeenschap mogen opnemen en hen dezelfde basisrechten geven. Met name: het recht op leven, het recht op vrijheid en het recht op bescherming tegen wreedheid" (citaat van Singer, uit De Morgen, 11 jan. 1995). Momenteel wordt in UNO-kringen reeds gelobbyd ten voordele van dit idee. Men moet helemaal niet denken dat het hier gaat om het initiatief van een groepje marginale zonderlingen. In bladen als 'Nature' of 'American Journal of Physical Anthropology' krijgt het hierboven vernoemde boek, alsook het 'Grote Apen Project' genuanceerde commentaar. De initiatiefnemers zien de doordrukking van het project slechts als een eerste stap naar de toekenning van rechten aan alle dieren die pijn kunnen lijden; een categorie waartoe in elk geval alle gewervelde dieren worden gerekend.

Ik geloof dat de argumentatie van de dierenrechtenbeweging absoluut ernstig moet worden genomen. Momenteel is GAIA een zeer kleine groep. Maar indien hun opvattingen onweerlegd blijven, zal hun impact toch enorm toenemen. Juist omdat wij in zo'n ideeënarme tijd leven, kunnen maatschappelijke en ethische gedachten die op het eerste gezicht juist lijken, zich razendsnel verbreiden. Het dierenrechtenconcept is een pseudo-consequente doortrekking van het darwinisme op het ethische domein. Samengebond luidt het basisargument als volgt. De biologie (inzonderheid het darwinistische evolutiemodel) leert ons dat de mens een dier is als de andere (dierenrechtenactivisten spreken graag over 'menselijke dieren'). Welnu, wij kennen aan mensen rechten toe. Vermits aan mensen niets bijzonders is, moeten we ook aan dieren rechten toekennen.

Maar deze redenering lijkt mij niet sluitend. Dieren vertonen geen enkel teken van begrip voor het rechtswezen, en zij vertonen geen bekommernis om het leed van andere levende wezens, zeker als die tot een andere soort behoren. Zij kennen wet noch moraal. De mens heeft weliswaar het vermogen om zich min of meer moreel te gedragen, maar dit kost hem over het algemeen veel moeite. In feite is het moreel gedrag van de mens een soort biologische afwijking of abnormaliteit. De meest logische conclusie die men uit het darwinistisch mensbeeld kan afleiden, lijkt mij te zijn: schaf alle moraal-fetisjisme af en verklaar ieder onderscheid tussen goed en kwaad als niet meer dan een biologisch curiosum, dat bij de mens *kan* voorkomen. Laat aan de leden van de menselijke soort over om al dan niet moreel boven immoreel gedrag te verkiezen, zoals je aan de leeuw overlaat om al dan niet gnoe's boven zebra's te verkiezen. Dierenrechtenactivisten moeten consequent zijn. Indien zij voor andere soorten eisen dat deze zich naar hun eigen aanleg en instinct mogen uitleven, dan moeten zij de menselijke soort hetzelfde toestaan. Wanneer men een tijger toestaat om een hert te verslinden, moet men - in het kader van de darwinistische logica - een mens ook toestaan om een gorilla neer te schieten. Het is dan alleen maar hatelijk anti-homo-sapiens-speciëcisme om enkel van de mens, tegen diens dierlijke neigingen in, moreel gedrag te eisen, terwijl leden van andere soorten hun gangen mogen gaan.

Wij zullen later in KLAAS' uitgebreider op de dierenrechtenproblematiek terugkomen. Maar de grondtrekken van een alternatieve visie wil ik nu reeds kort schetsen.

Het eerste element van deze visie is de volgende grondstelling: *recht is maar recht indien het rechtssubject in principe mee vorm kan geven aan dit recht*. Dit principe ligt ten grondslag aan de eis naar een radicale verdieping van de democratie, die nu aan de orde is. Onder een verlicht despotisme kan wel *wettelijkheid* bestaan, in de zin dat er een stel rechtsregels kan bestaan waarop men zich, bij voorbeeld bij individuele conflicten, kan beroepen, maar deze rechtsregels hebben geen fundamentele legitimiteit: zij vormen geen recht in die zin dat zij niet op rechtvaardige wijze tot stand zijn gekomen. Er is geen enkele reden waarom één despoot, of een clubje despoten, rechtsregels zou mogen uitvaardigen waarnaar andere mensen zich dan onder dwang moeten schikken. Fundamentele legitimiteit (d.w.z. recht) kan maar bestaan indien dit recht in principe het karakter heeft van een afspraak, gemaakt tussen vrije, mondige en onderling gelijk geachte individuen. Het hier geschetste onderscheid tussen recht en wettelijkheid wordt door de meeste politici niet aanvaard, maar ik geloof dat we het absoluut moeten bevechten omdat het de begriperlijke grondslag vormt voor de eis tot verdieping van de parlementaire democratie.

Uit onze grondstelling volgt dat dieren, planten en mineralen géén rechten of plichten kunnen hebben. Over deze wezens kan wel recht gevormd worden, maar dit recht kan alleen mogelijkheden en beperkingen vastleggen naar menselijke subjecten toe. De rechtsregels kunnen voor dieren, planten en mineralen bij voorbeeld wél *bescherming* vastleggen, maar deze wezens kunnen geen rechtsdragers zijn, omdat zij geen rechtssubjecten zijn. En zij kunnen geen rechtssubject zijn omdat zij in principe *niet* mee vormen kunnen geven aan het recht.

Het tweede element is dat er wel degelijk een fundamenteel onderscheid tussen mens en dier bestaat. Maar dit onderscheid is niet van biologische aard. De mens onderscheidt zich in fysiek opzicht in niets specifiek van het dier. Integendeel, hij is de minst specifieke, de minst gespecialiseerde, de meest ggeneraliseerde vertebraat van allemaal. In die hogere zin is de mens dan alweer uniek, maar op zich heeft dit fenomeen geen rechtsgevolgen. Het onderscheid ligt precies in het moreel vermogen van de mens. De mens heeft de roeping tot het morele. Niemand drukte dit principe beter uit dan Goethe:

Edel sei der Mensch
Hilfreich und gut
Denn das allein
Unterscheidet ihn
Von allen Wesen
Die wir kennen.

Dieren hebben geen rechten, maar de mens is geroepen tot medelijden, tot mededogen, tot genezing. En dat niet alleen ten opzichte van de medemens, maar ten opzichte van de hele schepping. Alleen dit uitgangspunt zal, op langere termijn, de dierenwereld baat brengen. De zogenaamde uitbreiding van het rechtsbegrip, die de dierenrechtenactivisten voorstaan, zal uiteindelijk tot een uitholling en vernietiging van *alle* recht voeren.

Jos Verhulst, vegetariër

Verkiezingen

Op vrijdag 17 februari kondigde Dehaene tijdens een persconferentie vervroegde verkiezingen aan. De ministers waren van dit voornemen niet op de hoogte, de partijvoorzitters wel.

Begin dit jaar verscheen in De Standaard een nogal paternalistisch opiniestuk van Kamervoorzitter Nothomb, waarin deze aan de burgers nog eens de werking van onze democratie toelichtte, en de timing uitlegde die moest gevolgd worden doorheen het jaar, om klaar te zijn voor verkiezingsdeelname. Volgens de grondwet moesten deze verkiezingen plaatsvinden in december 1995.

De naïevelingen die dit stuk ernstig namen, zijn eraan

voor hun moeite. Blijkbaar kan de eerste minister volkomen eigenmachtig bepalen dat de verkiezingen moeten worden vervroegd. Daartoe wordt gebruikt (of misbruikt) gemaakt van de regeling voor de invoering van een grondwetsherziening.

Dehaene heeft de vorige weken herhaaldelijk gezegd dat hij "de rit wilde uitzitten". Hij bevestigde dus het door Nothomb voorgestelde schema. Op de persconferentie van 17 februari zei Dehaene over de verkiezingsdatum in december echter het volgende: "Dat was de theoretische datum die voorzien wordt door de grondwet. Ik heb altijd gezegd dat er, net als over devaluaties, niet vooraf gespeculeerd mag worden over vervroegde verkiezingen. Daarover discussieer je niet, dat beslis je." Met andere woorden: burgergroepen die aan de komende verkiezingen willen deelnemen, moeten niet naar de grondwet kijken, en evenmin geloven wat de eerste minister wekenlang zelf zegt. Ze moeten maar aanvaarden wat hij op een "gezegend" ogenblik eigenmachtig beslist. Blijkbaar mogen burgers niet van tevoren weten wanneer nieuwe verkiezingen plaatsvinden; ze moeten zich niet ordentelijk kunnen voorbereiden op deelname.

Opmerkelijk is dat alle traditionele partijen, de VLD inbegrepen, de beslissing van Dehaene toejuichen. Dit illustreert eens te meer het half-democratische karakter van deze organisaties. Geen mens bekreunt zich over de vraag hoe het moet met burgerinitiatieven, die zich voor hun timing blijkbaar niet op de grondwet kunnen afstemmen. Ook in de pers zijn niet veel kritische geluiden bij deze werkwijze te noteren. Integendeel, de editorialist van De Morgen (18 feb. 1995) juicht de werkwijze van Dehaene ongenueanceerd toe: "Chapeau, dit is politiek in grote stijl" en "dit is niet alleen een historische, maar ook een verstandige beslissing". Toch wordt ook in deze krant de werkwijze van Dehaene om de regering zacht te laten landen via een 'Verklaring tot Grondwetsherziening' een *truuk* genoemd. Deze werkwijze, om *truken* uit te voeren met de wet, om burgers te verrassen en hun oordeel te ontwijken, is compleet ondemocratisch en devalueert de wet van een uitdrukking tot rechtvaardigheidswil tot een tactisch instrument in handen van de machthebbers.

De grond van de hele zaak is niet minder bedenkelijk. Men wil verkiezingen vooraleer de nieuwe inleveringsronde ten bate van de rente-incasseerders wordt ingezet. Men wil vermijden dat het publiek een klaar inzicht krijgt op de gevolgen en effecten van deze inlevering voor de verkiezingen. Men wil met andere woorden *blinde* verkiezingen. Wat men niet wil is: democratische beeldvorming door de gemeenschap van alle mondige burgers.

Momenteel is een initiatief groeiende om toch nog deelname aan de komende verkiezingen te organiseren rond het thema van de 'directe democratie'. Meer inlichtingen bij: Ludo De Schutter, Beeldhouwstraat 38, 2000 Antwerpen (03/238.31.56).

Jos Verhulst

Van Hellas naar Dallas

Sinds de terugkeer van premier Dehaene uit de VS hebben zich in het Belgische politieke landschap een serie merkwaardige gebeurtenissen voorgedaan, die zeker niet van aard zijn om het vertrouwen van de modale burger in het staatsbedrijf te doen toenemen.

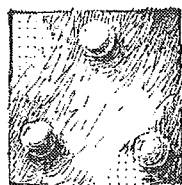
Als men de feiten met de afstand van nu welhaast een week bekijkt (sinds het ogenblik van het aankondigen van vervroegde verkiezingen), kan men zich niet van de indruk ontdoen toeschouwer te zijn geweest bij een theateropvoering waar, om welke ondoorgroendelijke redenen ook, plots alles wat de theatermachinerie bedekt moet houden, ophield dit te doen, en waar men de acteurs in hun haast naakt onderworpen zijn aan allerlei ingrepen en kunstgrepen kon aanschouwen. De vergelijking met een theater gaat ook nog voor andere gebieden op.

Vooreerst constitueert theater al wie niet acteur is tot toeschouwer. En toeschouwer is bijgevolg de overgrote meerderheid van de inwoners van dit land. Zij kunnen hoogstens hun afkeuring laten blijken of zich tijdens de opvoering proberen af te wenden.

Maar daarbij komt nog dat aan het begin van deze 'dramatische week' de regisseur, of althans iemand die zich aldus voordoet, de beslissing meedeelde dat het toneelstuk een aantal aktes eerder diende te eindigen. "Om een zachte landing mogelijk te maken." Nadat de eerste verbouwereerdheid was weggeëbd, bleken hier en daar wel stemmen op te gaan die dit toejuichten. Hoe dan het eerste bedrijf van het daaropvolgende toneelstuk er wel zou moeten uitzien, daar was blijkbaar geen vraag naar. Veeleer mengde zich tussen de perplexiteit een soort groeiende bewondering: "je moest toch maar dŭrven!"

De Grieken, die anders ook wel wat van theater afwisten, pleegden een dergelijk eigenmachtig optreden de naam 'tyranie' te geven. Ook als tijdens het voortijdig vallen van het doek plotseling het hele theater in elkaar bleek te stuiken en een deel van de acteurs en bloc onder hoe podium leek te verdwijnen. Sterke man of 'tyrannos'? Het heeft met de sterkte van iedere toeschouwer afzonderlijk te maken. De Grieken echter kenden nog het onderscheid tussen theater en politiek.

Christine Gruwez

NICOLAAS

Klaas' Commentaar vormt, tezamen met Klaas', het tijdschrift van Nicolaas, de vereniging voor politieke en sociale kunst.

V.U. Helene Jacobs,
Koetsweg 120, 3010 Kessel-Lo